

Тема 21. Українська революція

- **Володимир
Антонов-Овсієнко
(1883-1938)**

Більшовицький військовий діяч, командуючий військами Раднаркому Росії, під керівництвом якого більшовицькі війська вели воєнні дії проти УНР наприкінці 1917 р. — на початку 1918 р.

- **Юрій
Коцюбинський
(1896–1937)**

Більшовицький державний і військовий діяч. У грудні 1917 р. увійшов до складу першого більшовицького уряду України — Народного Секретаріату. У січні 1918 р. призначений головнокомандувачем збройних сил радянської Української Народної Республіки з центром у Харкові, Червоного козацтва. З березня 1918 р. - член більшовицького ЦВК, народний секретар внутрішніх справ, а з кінця листопада - Тимчасового Робітничо-Селянського уряду України. У 1919–1920 рр. керував більшовицькими державними і партійними органами в Чернігові та Полтаві.

Тема 22. Україна в боротьбі за збереження державної незалежності

- **Павло
Скоропадський
(1873–1945)**

Український державний і політичний діяч, генерал-майор, флігель-ад'ютант російського імператора Миколи II, учасник Першої світової війни, командуючий Першим українським корпусом, почесний військовий отаман Вільного козацтва, гетьман Української Держави (1918 р.)

- **Дмитро Вітовський
(1887–1919)**

Український військовий і державний діяч, командуючий куренем Легіону Українських січових стрільців під час Першої світової війни, організатор Листопадового повстання 1918 р. у Львові, секретар військових справ ЗУНР, полковник УГА, член делегації УНР на Паризькій мирній конференції.

- **Євген Петрушевич
(1863–1940)**

Український громадсько-політичний діяч, депутат австрійського парламенту та Галицького сейму, член Головної української (згодом Загальної української) ради, президент ЗУНР, після проголошення злуки УНР і ЗУНР — член Директорії, прихильник відновлення незалежності ЗУНР після підписання Варшавського договору 1920 р.

- **Володимир
Винниченко
(1880-1951)**

Громадсько-політичний діяч, письменник, автор мемуарно-публіцистичного твору «Відродження нації», один із засновників УСДРП, голова Генерального секретаріату Української Центральної Ради, згодом Директорії УНР.

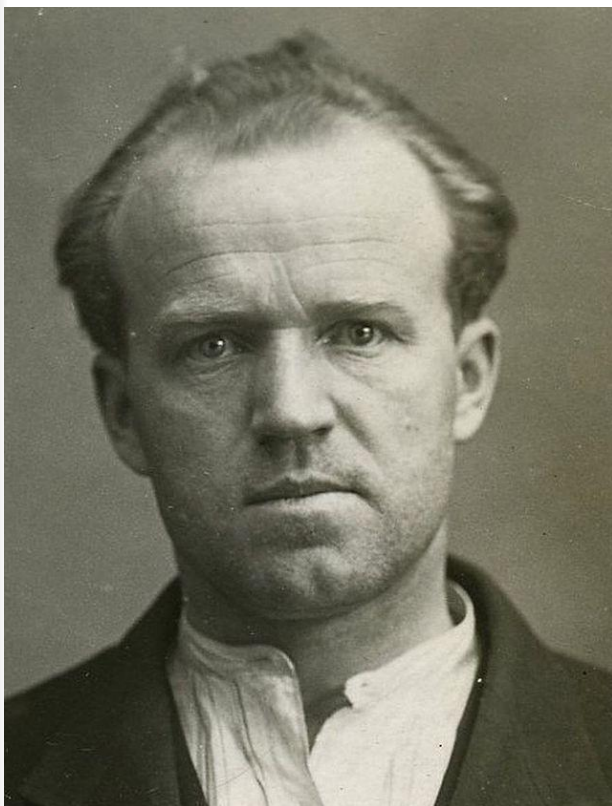
- **Християн
Раковський
(1873–1941)**

Політичний і державний діяч УСРР, член КП(б)У, голова Раднаркому УСРР 1919—1923 рр., прихильник розширення політичної та економічної самостійності УСРР, посол СРСР у Великій Британії та Франції.

- **Нестор Махно
(1888–1934)**

Український повстанський отаман, один з лідерів анархістського руху. Влітку 1918 р. розпочав боротьбу проти влади П. Скоропадського, у середині грудня 1918 р. він уклав угоду з керівництвом Директорії УНР, яка виявилась недовготривалою. У січні 1919 р. розпочав боротьбу проти денікінців, військ Директорії і Антанти. Кілька разів ішов на зближення з більшовиками. З кінця листопада 1920 р. до серпня 1921 р. Махно вів боротьбу проти більшовицької влади.

- **Юрій Тютюнник
(1891–1930)**

Український військовий діяч, учасник Першої світової війни, член УЦР, організатор і отаман Кошу вільного козацтва, учасник повстанського руху під проводом М. Григор'єва, генерал-хорунжий Армії УНР, організатор Другого зимового походу військ УНР 1921 р. з метою організації масового антирадянського повстання селянства.

**Тема 23. Українська СРР
в умовах нової
економічної політики**

- **Лазар Каганович
(1893–1991)**

Радянський партійний і державний діяч, один із найближчих прибічників Й. Сталіна, генеральний секретар ЦК КП(б)У у 1925—1928 рр., противник українізації, виступав проти політичної лінії українських націонал-комуністів О. Шумського і М. Хвильового, прихильник проведення суцільної колективізації, один із організаторів геноциду українців 1932–1933 років.

- **Олександр Шумський (1890—1946)**

Радянський державний діяч, член КП(б)У, народний комісар освіти УСРР (1919 р., 1924—1927 рр.), прихильник політики українізації, звинувачений у «націоналістичному ухилі» (шумськізмі).

- **Микола Скрипник
(1872–1933)**

Радянський державний діяч, один із засновників КП(б)У, голова першого радянського уряду України — Народного Секретаріату, народний комісар освіти УСРР (1927-1933 рр.), прихильник політики українізації, звинувачений у «націоналістичному ухилі».

- **Михайло
Волобуєв
(1903–1972)**

Український учений-економіст, професор політекономії, викладач Харківського механіко-машинобудівного інституту, автор дискусійної статті «До проблем української економіки» (1928 р.), у якій виклав концепцію економічної самодостатності УСРР. Жертва сталінського терору.

- **Микола Хвильовий
(Фітільов)
(1893—1933)**

Письменник, публіцист, один із засновників Спілки пролетарських письменників «Гарт», Вільної академії пролетарської літератури (ВАПЛІТЕ), автор творів «Я (Романтика)», «Камо грядеши?», «Україна чи Малоросія», ініціатор літературної дискусії під гаслом «Геть від Москви» (1925—1928 рр.).

- **Гнат Юра
(1888—1966)**

Український режисер і актор, грав у театрі товариства «Руської Бесіди» у Львові (1913 – 1914 рр.), у Молодому Театрі (1917 р.) і в Театрі ім.Т.Шевченка в Києві (1919р.). Від 1920 р. працював у Театрі ім.Івана Франка, створеному під опікою УГА у Вінниці, перенесеному 1923 р. до Харкова, а з 1926 р. - до Києва. У цьому театрі був до 1961 р. художнім керівником і режисером, підготував близько 100 вистав.

- **Лесь Курбас
(1887—1937)**

Режисер-новатор, театральний діяч, один із засновників «Молодого театру», театру «Березіль», на сцені яких поставив вистави «Чорна пантера і білий ведмідь» В. Винниченка, «Мина Мазайло» М. Куліша тощо, поєднував українське театральне мистецтво з європейською культурою. Репресований.

- **Михайло Бойчук
(1882—1937)**

Живописець, засновник школи художників-монументалістів, лідер групи “бойчукістів”, поєднував риси візантійського живопису з традиціями українського малярства, автор декорацій для вистав «Молодого театру» Леся Курбаса. Репресований.

- **Олександр
Довженко
(1894–1956)**

Письменник, кінорежисер, художник-ілюстратор, один із засновників української кінематографії, працював на Одеській кіностудії, Київській кінофабриці, створив фільми «Арсенал», «Звенигора», «Земля», «Поема про море», автор книги «Зачарована Десна».

Тема 24. Радянська модернізація України

- **Олексій Стаханов
(1906–1977)**

Вибійник кадіївської шахти «Центральна-Ірміне» у Донбасі, зачинатель масового робітничого руху за підвищення продуктивності праці й досягнення високих виробничих показників (стахановського руху) у 1930-х рр.

- **Павло Постишев
(1887–1939)**

Радянський державний діяч, член Політбюро ЦК КП(б)У, одночасно перший секретар Харківського, а згодом Київського обкому Компартії, один із організаторів голодомору 1932—1933 рр. в Україні, сприяв згортанню українізації, організації політичних процесів, винищенню української інтелігенції.

- **Станіслав Косіор
(1889–1939)**

Радянський державний діяч, один із організаторів КП(б)У, генеральний секретар ЦК КП(б)У (1928—1938 рр.), прихильник суцільної колективізації, безпосередній організатор голодомору 1932—1933 рр. в Україні, сприяв згортанню українізації, організації політичних процесів, винищенню української інтелігенції.

- **Йосип Сталін
(1879–1953)**

Радянський державний діяч, генеральний секретар ЦК РКП(б) з 1922 р., домогся абсолютної влади в партії й державі, організатор «радянської модернізації», терору голодом, масових репресій, голова Державного комітету оборони, Верховний головнокомандувач під час Великої Вітчизняної війни. Ідеолог і практик створення «світової соціалістичної системи», що стало одним з головних чинників розв'язування «холодної війни» і військово-політичного протистояння між СРСР і США у післявоєнні десятиріччя.

Тема 25.

Західноукраїнські землі

- **Євген
Коновалець
(1891–1938)**

Український військовий і політичний діяч, керівник Галицько-Буковинського куреня Українських січових стрільців, полковник Армії УНР, ініціатор створення і голова Української військової організації, перший голова Проводу Організації українських націоналістів.

- **Дмитро Донцов
(1883–1873)**

Український політичний діяч, публіцист, літературний критик, ідеолог українського націоналізму, голова Союзу визволення України, автор праць, у яких обґрунтував необхідність політичної незалежності України.

- **Степан Бандера (1909–1959)**

Український політичний діяч, один із лідерів Організації українських націоналістів, противник польської політики «пацифікації», голова ОУН-Б, прихильник відновлення української державності.

- **Андрій Мельник
(1890–1964)**

Український військовий і політичний діяч, полковник Армії УНР, співзасновник УВО, один із лідерів Організації українських націоналістів, голова ОУН-М, після смерті Є. Коновальця - голова Проводу ОУН, прихильник відновлення української державності.

- **В'ячеслав Липинський
(1882–1931)**

Український громадсько-політичний діяч, історик, філософ, публіцист, член Наукового товариства ім. Т. Шевченка, ідеолог українського консерватизму, один із засновників Української демократичної хліборобської партії, прихильник створення Української незалежної держави.

Тема 26. Україна під час Другої світової війни

- **Семен Тимошенко
(1895–1970)**

Радянський військовий діяч, генерал, учасник Великої Вітчизняної війни, командуючий військами Південно-Західного фронту після загибелі М. Кирпоноса. У травні 1942 р. керував Харківською операцією, під час якої його війська були оточені і зазнали поразки. Командуючи Сталінградським фронтом, зупинив противника і не допустив його виходу до Волги (липень-вересень 1942 р.). З березня 1943 р. - представник Ставки Верховного головнокомандування.

- **Михайло Кирпонос
(1892–1941)**

Радянський військовий діяч,
генерал-полковник, Герой
Радянського Союзу, учасник
Великої Вітчизняної війни,
командувач військами
Південно-Західного фронту,
загинув під час оборони Києва.

- **Сидір Ковпак
(1887–1967)**

Український радянський
військовий і державний
діяч, генерал-майор,
учасник Великої Вітчизняної
війни, командир
Путивльського
партизанського загону,
пізніше — з'єднання
партизанів, яке здійснило
Карпатський рейд (1943р.),
автор спогадів «Від
Путивля до Карпат».

- **Олексій Федоров
(1901–1989)**

Радянський військовий діяч, учасник Великої Вітчизняної війни, командир радянського партизанського загону, пізніше — Чернігівсько-Волинського з'єднання партизанів.

- **Олександр
Сабуров
(1908–1974)**

Радянський військовий діяч, генерал-майор військ НКВД, учасник Великої Вітчизняної війни, У жовтні 1941 р. очолив радянський партизанський загін. З березня 1942 р. до квітня 1944 р. командував партизанським з'єднанням, що діяло у Сумській, Житомирській, Волинській та Рівненській областях.

- **Роман Шухевич
(1907–1950)**

Український політичний і військовий діяч, член Організації українських націоналістів (з 1929 р.), один із організаторів Карпатської Січі — збройних сил Карпатської України (1938 р.), головнокомандувач Української повстанської армії (1943—1950 рр.), голова Секретаріату Української головної визвольної ради (1943–1950 рр.).

- **Олена Теліга
(1906–1942)**

Українська поетеса,
політичний діяч, член
Організації українських
націоналістів, у жовтні 1941
р. разом з походними
групами ОУН вирушила до
Києва, де організувала
Спілку українських
письменників, заарештована
й розстріляна нацистами у
Бабиному Яру.

**Тема 27. Післявоєнна
відбудова та розвиток
України в 1945 –
на початку 1950-х рр.**

- **Дмитро
Мануїльський
(1883–1959)**

Радянський державний і партійний діяч, заступник голови Раднаркому УРСР, народний комісар закордонних справ УРСР (1944 р.), голова делегації УРСР на міжнародній конференції у Сан-Франциско (1945 р.) та на Паризькій мирній конференції (1947 р.).

- **Олесь Гончар
(1918–1995)**

Український прозаїк, публіцист, громадський і політичний діяч, учасник Великої Вітчизняної війни, голова правління Спілки письменників України, автор трилогії «Прапороносці», романів «Тронка», «Собор» (1968р.) тощо.

- **Йосип Сліпий**
(1892-1984)

Український церковний діяч, ректор Львівської духовної семінарії, патріарх УГКЦ, звинувачений у «ворожій діяльності проти УРСР» і засуджений до 8 років ув'язнення (1945 р.), звільнений з ув'язнення й висланий за межі СРСР завдяки виступам відомих політичних діячів країн світу на його захист (1963р.).

Тема 28. Україна в умовах десталінізації

- **Олексій
Кириченко
(1908–1975)**

Радянський партійний і державний діяч, генерал-майор, учасник Великої Вітчизняної війни, став першим українцем, який очолив Компартію України, перший секретар ЦК КП(б)У 1953—1957 рр.

- **Алла Горська
(1929–1970)**

Українська художниця, представник покоління «шістдесятників», діяч правозахисного руху, співзасновниця Клубу творчої молоді в Києві, учасниця щорічних Шевченківських свят, автор творів «Автопортрет з сином», «Біля річки», «Портрет В. Симоненка» тощо.

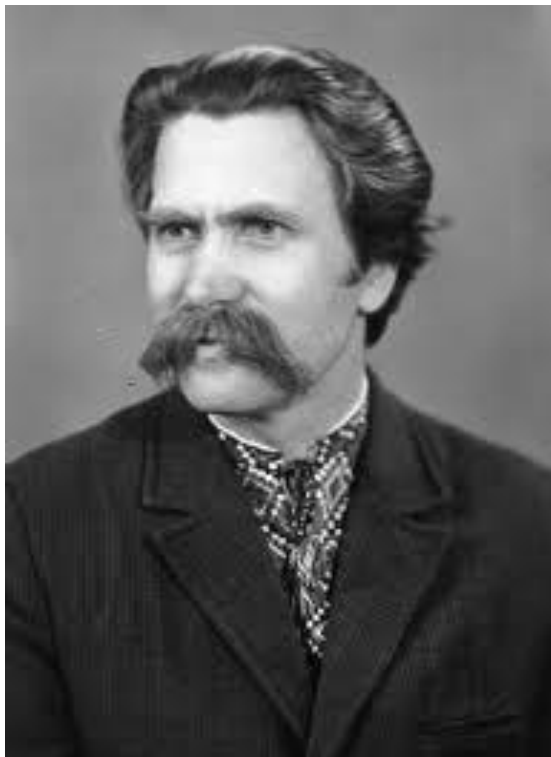
- **Іван Дзюба
(1931 р.н.)**

Літературознавець, громадський і політичний діяч. Участь у русі за незалежність України він розпочав ще у 1950-і роки. За гострі публіцистичні публікації й відкриті виступи на захист української інтелігенції, самвидавські матеріали, безпрецедентну працю «Інтернаціоналізм чи русифікація?» (1965) у 1972 р. був заарештований, у 2001 р. отримав звання Герой України.

- **Ліна Костенко
(1930 р.н.)**

Українська письменниця-шістдесятниця, поетеса. Перші книги «Проміння землі» (1957), «Вітрила» (1958), «Мандрівки серця» (1961) були новим словом в українській поезії. На початку 1960-х рр. Ліна Костенко брала участь у літературних вечорах Клубу творчої молоді. 1965 р. підписала лист-протест проти арештів української інтелігенції. Авторка поетичних збірок «Над берегами вічної ріки» (1977), «Неповторність» (1980), «Сад нетанучих скульптур» (1987), роману у віршах «Маруся Чурай» (1979, Шевченківська премія 1987), поеми «Берестечко» (1999, 2010). 2010 року опублікувала перший прозовий роман «Записки українського самашедшого».

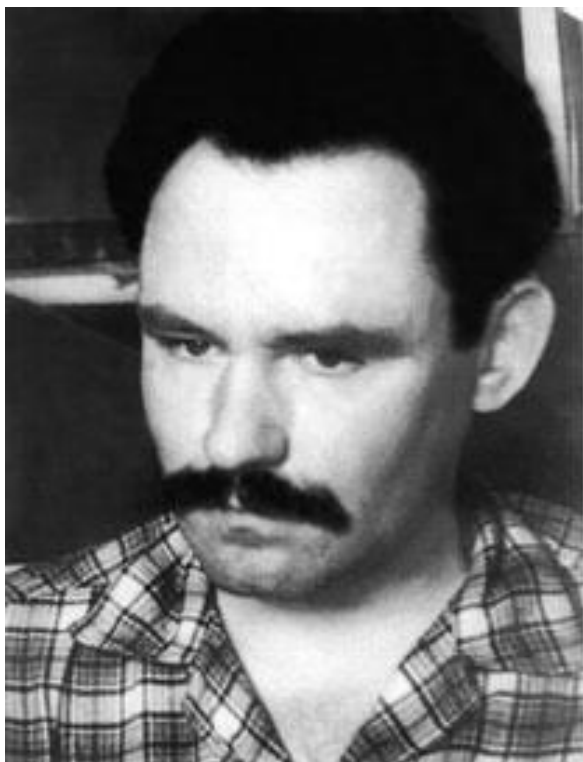
- **Левко Лук'яненко**
(1927 р.н.)

Український політичний і громадський діяч, адвокат, правозахисник, один із засновників Української робітничо-селянської спілки (1958 р.) й Української Гельсінської групи (1976 р.), засуджений за «антирадянську агітацію і пропаганду» до страти, згодом заміненої ув'язненням, автор книги «Сповідь у камері смертників», автор Акту про незалежність України від 24 серпня 1991 р., балотувався на посаду Президента України, був народним депутатом незалежної України кількох скликань, Герой України

- **Євген Сверстюк
(1928 р.н.)**

Видатний сучасний український публіцист і літературознавець, активний учасник національно-демократичного руху, один з його інтелектуальних лідерів. Широко розповсюджувалися в самвидаві відомі його есе «Собор у риштованні», «Іван Котляревський сміється», «Остання сльоза», «На мамине свято».

- **Іван Світличний
(1929–1992)**

Український політичний і громадський діяч, поет, літературний критик, правозахисник, неодноразово засуджений за «антирадянську агітацію і пропаганду» до ув'язнення, автор збірки поезій «Серце для куль і для рим», лауреат літературної премії ім. В. Стуса, Державної премії ім. Т. Шевченка (посмертно).

- **Василь Симоненко
(1935–1963)**

Український поет, прозаїк, журналіст, представник покоління «шістдесятників», «лицар українського відродження», автор збірок поезій «Тиша і грім», «Земне тяжіння», лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка (посмертно).

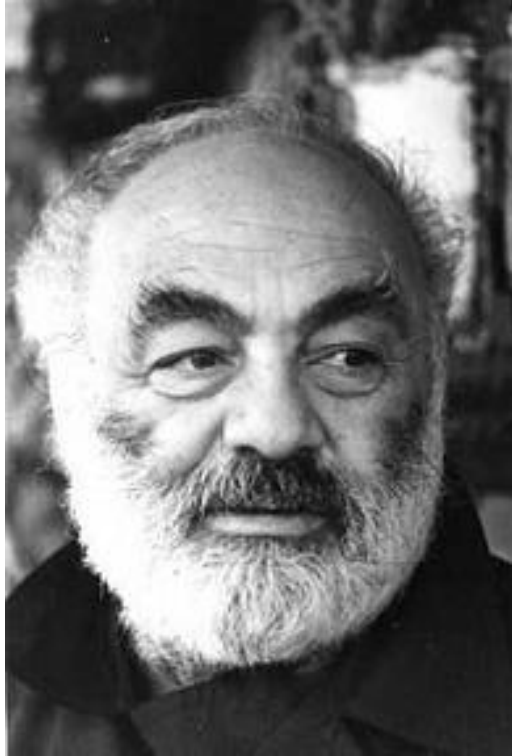

**Тема 29. Україна в період
загострення кризи
радянської системи**

- **Валерій
Марченко
(1947–1984)**

Літературознавець,
перекладач,
правозахисник, автор
листів-протестів проти
тоталітарного режиму,
противник русифікації,
неодноразово
заарештований і
засуджений за
«антирадянську агітацію і
пропаганду», автор книги
«Я не маю ні дому, ні
вулиці».

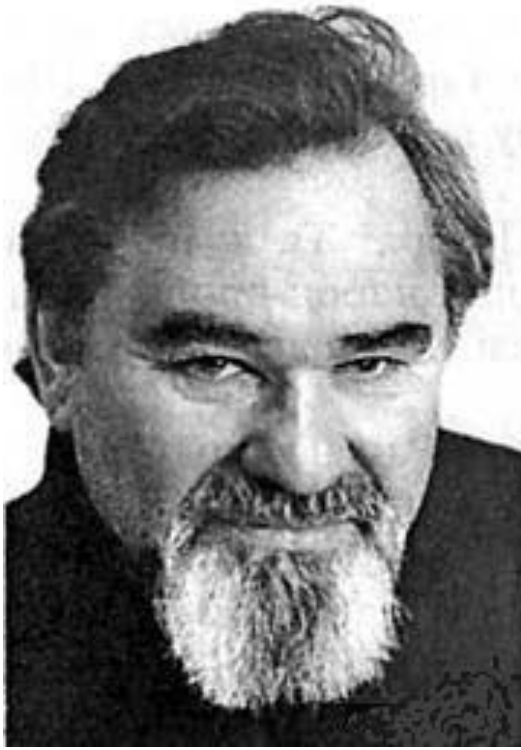
- **Сергій Параджанов
(1924—1990)**

Український і вірменський кінорежисер, народний артист УРСР, режисер фільму «Тіні забутих предків», «Колір гранату» тощо; учасник акцій протесту проти масових арештів інтелігенції у 1960-ті рр., заарештований і засуджений до тривалого ув'язнення, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка (посмертно).

- **Василь Романюк
(Патріарх
Володимир)
(1925–1995)**

Український православний релігійний діяч, богослов, член Української Гельсінської групи, один із фундаторів УПЦ — Київського Патріархату, згодом Патріарх УПЦ-КП, неодноразово заарештований і засуджений за активну діяльність із захисту прав людини.

- **Микола Руденко
(1920–2004)**

Український поет, письменник, правозахисник, один із засновників і голова Української Гельсінської групи, неодноразово заарештований і засуджений за «антирадянську агітацію і пропаганду», перебував на примусовому психіатричному лікуванні, автор заборонених поетичних творів «Всесвіт у тобі», «Хрест», «Я вільний»; Герой України.

- **Василь Стус
(1938–1985)**

Український поет,
літературознавець, літературний
критик, представник
«шістдесятників», учасник акції
протесту у київському кінотеатрі
«Україна» 1965 р., правозахисник,
член Української Гельсінської
групи, неодноразово
заарештований і засуджений за
«антирадянську агітацію і
пропаганду», помер у таборі для
політв'язнів, автор поетичних
збірок «Зимові дерева», «Веселий
цвинтар», «Дорога болю», лауреат
Державної премії ім. Т. Шевченка
(посмертно), Герой України.

- **В'ячеслав
Чорновіл
(1937—1999)**

Український політичний і державний діяч, журналіст, правозахисник, член Української гельсінської групи (1976 р.), неодноразово засуджений за «наклепницьку діяльність на радянський суспільний лад» до ув'язнення, голова Народного Руху України, народний депутат незалежної України, автор книг «Лихо з розуму», «Правосуддя чи рецидиви терору», Герой України.

- **Петро Шелест
(1908-1996)**

Український радянський і партійний діяч, представник націонал-комуністичної лінії у керівництві УРСР, перший секретар ЦК КП(б)У в 1963—1972 рр., відстоював економічні інтереси України, підтримував розвиток української мови й культури, автор книги «Україно наша Радянська».

- **Володимир
Щербицький
(1918–1990)**

Радянський і партійний діяч, представник проімперської лінії у керівництві УРСР, перший секретар ЦК КП(б)У в 1972—1989 рр., підпорядковував економічні інтереси України союзним потребам, сприяв русифікації, боровся з дисидентським рухом, намагався приховати Чорнобильську катастрофу.

**Тема 30. Розпад
Радянського Союзу та
відродження
незалежності України**

- **Володимир Івашко (1932-1994)**

Радянський державний і партійний діяч, кандидат економічних наук, перший секретар ЦК Компартії України ЦК КП УРСР у 1989-1990 рр., голова Верховної Ради УРСР (1990 р.), перший заступник Генерального секретаря ЦК КПРС у 1990-1991 рр.

- **Леонід Кравчук
(1934 р.н.)**

Український політичний діяч. Перший Президент України після здобуття нею незалежності (1991—1994 рр.), Голова Верховної Ради України у 1990—1991 роках, Народний депутат України у 1990—1991 рр. та 1994—2006 роках, Герой України (2001 р.).

- **Іван Драч
(1936 р.н.)**

Видатний поет, один із найяскравіших шістдесятників, автор поетичних збірок «Протуберанці серця», «Корінь і крона», «Соняшник» тощо; сценаріїв фільмів «Криниця для спраглих», «Камінний хрест», «Пропала грамота»; перший голова Народного Руху України (1989), Герой України (2006).

Тема 31. Україна в умовах незалежності

- **Леонід Кучма
(1938р.н.)**

Український політик,
Прем'єр-міністр України з
13 жовтня 1992 р. до 21
вересня 1993 р., другий
Президент України (19
липня 1994р. — 23 січня
2005р.).

- **Віктор Ющенко**
(1954 р.н.)

Український політик, голова партії «Наша Україна» (2005–2013 рр.), засновник та Голова Ради Інституту Президента Віктора Ющенка «Стратегічні ініціативи», третій Президент України (2005–2010 рр.), голова Національного банку України (1993–2000 рр.), Прем'єр-міністр України (1999–2001 рр.), лідер Помаранчевої революції.

- **Віктор Янукович
(1950 р.н.)**

Український державний діяч, політик, четвертий Президент України (з 25 лютого 2010 р. до 22 лютого 2014 р.). Голова Партії регіонів, Прем'єр-міністр України (2002 —2005 рр.та 2006 —2007 рр.). Двічі поспіль брав участь у президентських виборах: 2004 р. програв, 2010 р. переміг. 22 лютого 2014 р. визнаний Верховною Радою України таким, що у неконституційний спосіб самоусунувся від здійснення конституційних повноважень, та є таким, що не виконує свої обов'язки.

- **Петро Порошенко
(1965 р.н.)**

Український державний та політичний діяч, п'ятий і чинний Президент України (з 7 червня 2014 р.). Був народним депутатом України III, IV, V та VII скликань, секретарем Ради Національної безпеки і оборони України, міністром економічного розвитку та торгівлі України, міністром закордонних справ України, головою Ради Національного банку України.